

**”JOS SANOTAAN, ETTÄ JOKIN ASIA JÄÄ IHOLLE, NIIN TÄMÄ
MENEE IHON ALLE”**

Naisen raskausaikaan liittyvät eettiset ongelmat kätilötyössä

Laura Alajoki

Opinnäytetyö
Toukokuu 2009
Hoitotyön koulutusohjelma
Kätilötyön
suuntautumisvaihtoehto
Pirkanmaan ammattikorkeakoulu

1 JOHDANTO

Naisen raskaudenaikaan liittyvät eettiset ongelmat ovat tunteita herättäviä. Niihin kätkeytyy syviä ja vahvoja käsityksiä syntymästä, vanhemmuudesta, syntymättömän lapsen olemuksesta eri kehitysvaiheissa sekä naisen asemasta ja oikeuksista. Ne jakavat mielipiteitä voimakkaasti moneen eri suuntaan. Naisen raskaudenaikaan liittyvistä eettisistä ongelmista voi olla vaikea puhua juuri siksi, että ne herättävät voimakkaita tunteita. Yksi tutkimukseen osallistuneista päihdeäitien parissa työtä tekevästä hoitajista totesi osuvasti, että raskaana olevat päihdeäitejä käyttävät äidit ovat kaikista dramatisoivimpia tapauksia hoitohenkilökunnalle. Hänen sanojaan lainaten: ”Jos sanotaan, että jokin asia jää iholle, niin tämä menee ihon alle.” Mielestäni olisi kuitenkin uskallettava käydä eettistä keskustelua ja etsiä vastausta siihen, mikä olisi kaikkien osapuolien paras mahdollinen ”hyvä”. Herkästi valitsemme helpomman tien olla käsittelemättä aihetta, koska siitä puhuminen on liian vaikeaa.

Naisen raskaudenaikaan liittyviä eettisiä ongelmia on tärkeää tutkia, koska kättilön tulisi voida ohjata ja tukea naisia vaikeissa tilanteissa. Kirjallisuusanalyysiä tehdessä tuli esille, että tutkimusten mukaan raskaudenkeskeytyksen kokeneet ja prenataali-seulontaan osallistuneet naiset kaipaavat enemmän keskustelua, tietoa ja tukea. Keskeytyksen läpikäyneet naiset kaipasivat aikaa keskustelulle ja informaatiota päätöksensä tueksi. Erityisesti ne, jotka olivat epävarmoja keskeytyspäätöksestä, odottivat terveydenhuollon henkilökunnalta aktiivisempaa roolia. (Malinen 2007, 32–33.) Vaikka prenataaliseulonnalla halutaan poistaa perheiden raskaudenaikaisia pelkoja, ne päinvastoin lisäävät naisten ahdistusta ja huolta. Ongelmana nähdään myös ristiriita seulontojen vapaaehtoisuuden ja naisten automaattisen ja harkitsemattoman osallistumisen välillä. (Santalahti & Latikka ym. 1996, 101–107; Santalahti & Hemminki ym. 1998, 1067–1075.) Kaikki nämä tutkimukset osoittavat selvän tarpeen sille, että kättilöt ottaisivat aktiivisemmän roolin naisten tukemisessa ja ohjaamisessa.

Opinnäytetyön tavoitteena on syventää kättilöiden eettistä osaamista ja eettisen problematiikan ymmärtämistä historian näkökulmasta käsin. Työ on jaettu kirjallisuus-analyysiin ja empiiriseen tutkimukseen. Laaja kirjallisuusanalyysi on tarpeellinen ymmärtääksemme, mistä eettiset ongelmat johtuvat. Siitä saatu laaja tieto on tarpeellinen pohja empiirisen tutkimuksen tekoon, jossa selvitetään, millaisia eettisiä

ongelmia raskaudenkeskeyttämiseen, prenataaliseulontaan ja sikiödiagnostiikkaan sekä päihdeäiteihin liittyy nykypäivänä.

Kirjallisuusanalyysissä tuodaan esille, miten naisen rooli, äitiydenkokemus ja seksuaalisuus ovat muuttuneet viimeisen vuosisadan aikana. Kätilön kohtaama nainen on näiden muutosten summa ja niiden tunteminen auttaa häntä ymmärtämään eettisten ongelmien luonnetta nykypäivänä. Analyysissä on kuvailtu naisen raskaudenaikaan ja kätilötyöhön liittyviä eettisiä ongelmia ja miten ne liittyvät yhteiskunnallisiin muutoksiin ja historiaan. Ne rajattiin käsittelemään raskaudenkeskeyttämistä, prenataaliseulontaa ja sikiödiagnostiikkaa sekä päihdeäiteihin liittyviä kysymyksiä. Kolmanneksi selvitettiin, mitkä lait ja periaatteet ohjaavat kätilön toimintaa ja millainen rooli hänellä on naisen raskaudenaikaan liittyvissä eettisissä ongelmissa.

Historiallinen katsaus on tarpeellinen, koska sen avulla tuodaan esille, millaisten asioiden kanssa kätilön kohtaama nainen painii nykypäivänä. Ymmärtääksemme eettisten ongelmien luonnetta on tarpeellista katsoa menneisyyteen, jotta näkisimme, mistä ne juontavat juurensa. Yhteiskunnallisten muutosten vaikutuksesta naisen rooli, äitiyden kokemus ja seksuaalisuuden ilmentäminen ovat muuttuneet viimeisten vuosikymmenien aikana. Kätilön kohtaama nainen on näiden muutosten summa ja niiden ymmärtäminen auttaa häntä ohjaamaan naisia eettisissä ongelmatilanteissa.

Empiirisen tutkimuksen avulla saadaan tietoa siitä, millaisia eettisiä ongelmia raskaudenkeskeyttämiseen, prenataaliseulontaan ja sikiödiagnostiikkaan sekä päihdeäiteihin liittyy nykypäivänä. Näiden tietojen avulla kätilön on mahdollista käsitellä omaa asennettaan tähän aiheeseen. Tämä on tärkeää, koska kätilön omat arvot ja asenteet vaikuttavat suhtautumisessa asiakkaaseen ja työn laatuun. Ohjaamisen ja tukemisen onnistumisen kannalta kätilön on tärkeää kokea, ilmaista ja käsitellä sekä omia että asiakkaan tunteita. Ellei hän kykene ymmärtämään ja käsittelemään omia tunteitaan, hän ei pysty antamaan tilaa myöskään asiakkaan tunteille. Kätilön on hyvä opetella tunnistamaan omia erilaisia tunnetilojaan, niiden esiintymistä, voimaa ja intensiivisyyttä. Sitten hän pystyy havaitsemaan niitä myös asiakkaassaan ja käsittelemään niitä rakentavasti ohjaustilanteen aikana. Tunteiden ilmaisemisen esteenä ovat usein perheiden, koulujen, työpaikkojen ja koko yhteiskunnan opitut kulttuurit. (Heikkilä & Heikkilä-Laakso 1996, 262–263; Mäkelä ym. 2001, 107.)

TIIVISTELMÄ

Pirkanmaan ammattikorkeakoulu
Hoitotyön koulutusohjelma
Kätilötyön suuntautumisvaihtoehto

Laura Alajoki

”JOS SANOTAAN, ETTÄ JOKIN ASIA JÄÄ IHOLLE, NIIN TÄMÄ MENEÄ IHON ALLE”

Naisen raskausaikaan liittyvät eettiset ongelmat kätilötyössä

Opinnäytetyö 100 sivua
Toukokuu 2009

Opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia naisen raskausaikaan liittyviä eettisiä ongelmia. Kirjallisuusanalyysissä pureudutaan yhteiskunnallisiin muutoksiin ja niiden vaikutukseen raskausajan eettisiin ongelmiin. Naisen raskausaikaan liittyy monia eettisiä ongelmia ja siksi aihe rajattiin käsittelemään raskaudenkeskeytystä, prenataaliseulontaa, sikiödiagnostiikkaa ja päihdeäitejä. Kirjallisuusanalyysissä käsitellään kätilötyötä ohjaavia periaatteita ja kätilön roolia naisen tukijana eettisesti vaikeissa tilanteissa.

Tietoa naisen raskausaikaan liittyvistä eettisistä ongelmista laajennettiin empiirisellä tutkimuksella. Aineisto kerättiin teemahaastattelun avulla haastatteleamalla viittä kätilöä ja yhtä sairaanhoitajaa. Aineisto analysoitiin kvalitatiivisella sisällönanalyysimenetelmällä. Haastattelut auttoivat ymmärtämään eettisiä ongelmia syvemmin kätilöiden kokemuksista käsin.

Kirjallisuusanalyysin ja empiirisen tutkimuksen perusteella keskeinen eettinen ongelma on ristiriita sen suhteen, kenen hyvän tulisi toteutua kätilötyössä. Se näkyi puhuttaessa raskaudenkeskeyttämisestä, prenataaliseulonnasta ja sikiödiagnostiikasta sekä päihdeäideistä. Kaikki muut eettiset ongelmat oli jollakin tavoin yhteydessä tähän suurempaan kysymykseen. Monissa lähteissä ja tehdyissä haastatteluissa näkyi se, kuinka tämä kysymys herätti monenlaisia tunteita ja voimakkaita, toisinaan hyvin vastakkaisiakin, mielipiteitä.

Opinnäytetyössä on yhteiskunnallinen ja historiallinen näkökulma. Aihe on syntynyt halusta ymmärtää eettisten ongelmien luonnetta ja syvyyttä. Niiden kohtaaminen ja käsitteleminen omassa työssä on siten helpompaa. Historiallinen katsaus yhteiskunnallisiin muutoksiin naisen asemassa auttoi ymmärtämään, millaisten asioiden kanssa kätilön kohtaama nainen painii nykypäivänä. Ymmärtääksemme eettisten ongelmien luonnetta on tarpeellista katsoa menneisyyteen, jotta näkisimme, mistä ne juontavat juurensa. Kätilöiden haastatteluissa esiin tulleet kokemukset ja ajatukset vahvistivat kirjallisuusanalyysissä nousseita teemoja.

Avainsanat: Eettinen ongelma, naisen raskaudenaika, kätilöntyö, työtä ohjaavat periaatteet, kätilön rooli

ABSTRACT

Pirkanmaa University of Applied Sciences
Programme in Health Care
Degree Programme in Midwifery

Laura Alajoki

“IT IS SAID, THAT SOMETHINGS REMAINS ON THE SKIN, BUT THIS WILL GO UNDER IT”

Ethical problems related to prenatal period in midwifery's point of view

Thesis 100 pages

May 2009

The aim of this thesis is to study ethical problems that occur during pregnancy. The literary analysis provides understanding of changes in the society and how they affect ethical problems experienced during pregnancy. There are many ethical problems related to pregnancy and therefore this study is limited to cover only abortion, prenatal screening, prenatal diagnosis and drug dependence mothers. The principles governing midwife's work and the role the midwife has as a supporter of a woman in ethically challenging situations are discussed in the literary analysis.

The understanding of ethical problems related to pregnancy was broadened with empirical research. The data were collected through theme interviews, interviewing five midwives and one nurse. The data were analysed with the help of the qualitative content analysis method. The information gathered through the interviews helped to understand the ethical problems from the midwives point of view.

On the basis of the findings of the literary analysis and the empirical research the essential ethical problem is the conflict about whose best interest should realize in midwife's work. This was seen when talking about termination of a pregnancy, prenatal screening, prenatal diagnosis and drug dependence mothers. All the other ethical problems were somehow related to this same, broader question. This question incurs variety of feelings and strong, sometimes opposed opinions.

The thesis has a societal and historical perspective. The subject emerged from a desire to understand nature and depth of these ethical problems. Understanding them makes it easier to manage and confront these problems in ones own work. The historical overview to changes in women's position in the society helped to understand the kind of problems women are wrestling today. We have to look into our past in order to understand the nature of ethical problems today. Midwives' thoughts and experiences expressed in the interviews confirmed the themes brought up in the literary analysis.

Key words: Ethical problem, prenatal period, midwife's work, principles of midwife's work, midwife's role

